

Sygn. akt: I C 675/20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 listopada 2021 roku

Sąd Okręgowy w Gliwicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Wojciech Hajduk
Protokolant:	Anna Olejnik-Alencynowicz

po rozpoznaniu w dniu 3 listopada 2021 roku w Gliwicach

sprawy z powództwa R. P., M. P. (1)

przeciwko (...) z siedzibą w W.

o ustalenie i zapłatę

- ustala, że umowa kredytu hipotecznego nr (...) (...) z dnia 30 czerwca 2005 roku, zawarta pomiędzy powodami R. P. i M. P. (1) oraz pozwanym (...) z siedzibą w W. jest nieważna;
- zasądza od pozwanego na rzecz powodów jako wierzycieli solidarnych kwotę 42.207,22 (czterdzieści dwa dwieście siedem i 22/100) złotych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 3 listopada 2021 roku;
- w pozostałym zakresie powództwo oddala;
- zasądza od pozwanego na rzecz powodów jako wierzycieli solidarnych kwotę 6.400 (sześć tysięcy czterysta) złotych tytułem kosztów postępowania.

SSO Wojciech Hajduk

IC 675/20 UZASADNIENIE

Powodowie R. P. i M. P. (2) w pozwie przeciwko (...) w W. domagali się

-ustalenia, że umowa o kredyt hipoteczny nr (...) (...) z dnia 30.06.2005r, zawarta pomiędzy stronami - jest nieważna,

-zasądzenia od pozwanego kwoty 42.207,22zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od wniesienia powództwa

ewentualnie

- zasądzenia od pozwanego kwoty 45.013,06zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wniesienia powództwa.

Uzasadnili, że 30.06.2005r zawarli umowę o kredyt hipoteczny nr (...) (...) indeksowany do waluty obcej CHF na kwotę 152.510,00zł na okres 240 miesięcy, oprocentowany stawką LIBOR 3M. Celem kredytu był zakup domu. W umowie wskazano, że kwota wypłacona zostanie przeliczona zgodnie z kursem kupna franków szwajcarskich

wg Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku. Tym samym nie wiedzieli jaka kwota kapitału będzie ich obciążać. Spłata miała następować w złotych po przeliczeniu z CHF po kursie sprzedaży banku. Bank pobierał raty z konta osobistego powodów. Umowa nie zawierała żadnych postanowień dotyczących ustalania kursów przez pozwanego bank. Nie ustalono żadnych obiektywnych mierników lub warunków ustalania kursów walut, pozostawiając całkowitą dowolność kredytodawcy. Pozwany przeliczył kwotę kredytu na walutę szwajcarską po ustalonym przez siebie kursie. W konsekwencji wysokość kredytu została przez pozwanego arbitralnie ustalona. Powodowie zarzucili naruszenie art. 69 ust. 1 i 2 pkt 3 prawa bankowego poprzez brak określenia kwoty i waluty kredytu oraz abuzywność postanowień umownych. Wg powodów umowa nie tylko nie określa wysokości kredytu w złotych polskich, ale także nie precyzuje mechanizmu dokonania przeliczenia, co daje bankowi możliwość jednostronnego kształtowania wysokości zobowiązania co powoduje, że jest sprzeczna z art. 353⁽¹⁾kc i 358⁽¹⁾kc. Stosunek umowny został tak ukształtowany, że ryzyko walutowe zostało przerzucone w całości na konsumenta i w tym zakresie naruszono obowiązek informacyjny banku. Powoduje to nieważność umowy i uzasadnia żądanie ustalenia nieważności oraz zasądzenie nienależnie spełnionego świadczenia. Do 18.10.2019r. spłacili łącznie 191.717,22zł co oznacza, że kwota spłacona przekroczyła świadczenie banku o 42.207,22zł.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości. Zarzucił przedawnienie roszczeń, zaprzeczył również aby umowa była nieważna i aby umowa zawierała klauzule abuzywne. Pozew ma na celu podważenie umowy sprzecznie z rolą i funkcją indywidualnej kontroli postanowień umownych, które zostały indywidualnie uzgodnione. Powodowie nie mają interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieważności umowy.

SĄD USTALIŁ

W dniu 30.06.2005r. powodowie o kredyt hipoteczny nr (...) (...) indeksowany do waluty obcej CHF na kwotę 152.510,00zł na okres 240 miesięcy, oprocentowany stawką LIBOR 3M. Celem był zakup domu. Umowa została sporządzona na podstawie wzorca banku, wskazano w niej min. że kwota kredytu jest indeksowana do CHF, spłata nastąpi w równych miesięcznych ratach. W §2 pkt2 umowy wskazano, że kredyt jest indeksowany do CHF, po przeliczeniu wypłaconej kwoty zgodnie z kursem kupna CHF wg Tabeli Kursu Walut Obcych obowiązującej w Banku w dniu uruchomienia kredytu lub transzy.

W §7pkt1 umowy wskazano, że kredytobiorca zobowiązuje się spłacić kwotę kredytu w CHF ustaloną zgodnie z § 2 w złotych polskich, z zastosowaniem kursu sprzedaży obowiązującego w dniu płatności raty, zgodnie z Tabelą Kursu Walut Obcych. Spłata następować będzie poprzez potrącanie przez Bank należnych kwot z rachunku kredytobiorcy [umowa §2 pkt 1-2; §6 pkt2, §7 pkt 1-3 k-14-16]. Z §2 pkt 18, §3 i §8pkt3 „regulaminu kredytowania osób fizycznych w ramach usług bankowości hipotecznej w (...)”, wynika, że kredyt może być indeksowany kursem waluty obcej na podstawie obowiązującej w banku Tabeli Kursów walut obcych. W przypadku kredytu indeksowanego kursem waluty obcej kwota raty spłaty obliczana jest wg kursu sprzedaży dewiz obowiązującego w Banku na podstawie Tabeli Kursów Walut Obcych [§2 pkt19, §3pkt2, §7 pkt 5 i 6, § 8 pkt3, §9 pkt4, §10pkt4 i 5 regulaminu k-221-226]. Powodowie chcieli kredyt w wysokości około 150.000zł. Zanim trafili do pozwanego banku informowali się w innych bankach o możliwość zaciągnięcia kredytu, jednakże wskazywano im, że nie mają zdolności kredytowej. Gdy trafili do oddziału pozwanego w R. również uzyskali informację, że nie mają zdolności kredytowej na oczekiwaną wysokość kredytu w PLN, jednakże mogą uzyskać taki kredyt w CHF. Ofertę przedstawiono jako najkorzystniejszą na rynku. Zostali zapewnieni o stabilności waluty obcej jednakże poinformowano ich o ryzyku kursowym, wskazano że przy wzroście wartości CHF wzrosnie również kapitał do spłaty i rata kredytowa. Na ostatnim spotkaniu w dniu 30.06.2005r. powodowie podpisali „informację dla wnioskodawców obiegających się o kredyt mieszkaniowy” z pouczeniem o ryzyku kursowym cyt: „.... w przypadku kredytów walutowych kredytobiorca ponosi ryzyko kursowe, co oznacza, że zarówno rata kredytu jak i wysokość zadłużenia przeliczana na PLN podlega ciągłym wahaniom w zależności od aktualnego kursu waluty. Rzeczywiste koszty obsługi długu mogą okazać się znacząco wyższe od wcześniej założonych”. W dokumencie tym zachęcono również do zapoznania się z aktualnymi prognozami dotyczącymi kursu waluty sporządzanymi przez analityków i historycznymi danymi na temat zmian kursów. Jednocześnie powodom przedstawiono do przeczytania przygotowaną umowę, którą podpisali [zeznania powódki k-381-382, zeznania

powoda k-382, wniosek kredytowy k-235-238, dyspozycja wypłaty k-257-258, informacja dla wnioskodawców ubiegających się o kredyt mieszkaniowy k-18]. Do 18.10.2019r. spłacili łącznie 191.717,22zł [zaświadczenia k-49-66].

Powyższy stan faktyczny ustalono w oparciu o powołane wyżej dokumenty i zeznania powodów. Zeznania świadków, M. D. [315-317], K. M. [k-292 i 327] i J. C. [k-340-347] mają dla sprawy drugorzędne znaczenie. Świadkowie nie mieli kontaktu z powodami nie brali udziału przy sporządzaniu umowy. Zeznania świadków dotyczyły min. mechanizmów ustalania wysokości kursów walut, charakteru umowy kredytu indeksowanej do waluty obcej, obowiązków doradców bankowych w zakresie udzielania klientom informacji i pouczeń, sposobu przedstawienia im oferty w okresie gdy zawierana była umowa, jednakże w oderwaniu od konkretnej sytuacji powodów.

SĄD ZWAŻYŁ

Zgodnie z art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. prawo bankowe przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Należy wskazać, że w świetle utrwalonego poglądu w orzecznictwie i doktrynie, umowy kredyt indeksowany do waluty obcej były, w czasie zawarcia spornej umowy, dopuszczalne w świetle zasady swobody zawierania umów z art. 353¹ kc.

Analiza spornej umowy kredytu przez pryzmat art. 385¹ §1kc prowadzi do wniosku, że w niej doszło do jej skutecznego zawarcia z uwagi na rażące naruszenie interesów powoda jako konsumenta poprzez niekorzystne ukształtowanie jego sytuacji ekonomicznej na skutek nieusprawiedliwionej i niekorzystnej dysproporcji praw i obowiązków. Zgodnie z art. 385¹ §1kc postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

W pierwszym rzędzie należy dokonać oceny czy umowa zawierała niedozwolone postanowienia, jaki miały charakter, czy określały główne świadczenia stron. Powodowie w pierwszej kolejności zarzucili, że zawarte w umowie klauzule ryzyka walutowego są abuzywne. W tym względzie należy zwrócić uwagę na treść następujących wyroków Trybunału Sprawiedliwości: z 30 kwietnia 2014r C-26/13; z 20 września 2017 r. C-186/16; z 20 września 2018r. C-51/17; z 14 marca 2019 r. C-118/17 oraz z dnia 3 października 2019 r. C-260/18. Orzeczenia te zapadły na tle umów kredytu zawartych z konsumentami i zawierających ryzyko walutowe (kredytu indeksowanego, denominowanego lub wprost kredytu walutowego). W ocenie TSUE nie jest możliwe odrywanie klauzuli ryzyka walutowego (wyrażonej czy to przez indeksację czy też denominację) od mechanizmu przeliczania waluty krajowej na walutę obcą i Trybunał Sprawiedliwości konsekwentnie kwalifikuje klauzule dotyczące ryzyka wymiany, do których zalicza także sposób ustalania kursu wymiany, jako klauzule określające główny przedmiot umowy kredytu. W wyroku z 20 września 2017r. C-186/16 dokonał wykładni art. 4 ust 2 dyrektywy Rady 93/13 z 5.04.1993r. W uzasadnieniu wyroku C-260/18 (pkt 44 wyroku) Trybunał ponownie potwierdził swoje stanowisko w odniesieniu do kredytu indeksowanego, że klauzule dotyczące ryzyka wymiany określają główny przedmiot umowy. Orzeczenia te są wiążące dla Sądu Polskiego. Stosując prounijną wykładnię art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c. w zw. z art. 4 i 6 art. dyrektywy 93/13 przyjęto więc, że kwestionowane postanowienia umowy kredytu, które wprowadzają ryzyko kursowe (ryzyko wymiany) przez mechanizm indeksacji, stanowią klauzulę określającą główne świadczenia stron (essentialia negotii). Tym samym w dalszym etapie rozważań, w świetle art. 385⁽¹⁾ §1kc, konieczna jest ocena czy określone w spornej umowie oraz „regulaminie kredytowania osób fizycznych...” i stanowiące główne świadczenia stron klauzule ryzyka walutowego zostały sformułowane w sposób jednoznaczny, co skutkowałoby związaniem stron umową [§2 pkt 1-3; §6 pkt1-6, §7 pkt 1-4 umowy k-31-33 oraz §3 i §8pkt3 regulaminu kredytowania osób fizycznych w ramach usług bankowości hipotecznej w (...) k-38]. Umowa kredytowa zastrzega warunki indeksacji świadczenia do kompetencji banku odsyłając do kursów walut zawartych w "Tabeli kursów walut obcych obowiązującej w banku." Prawo Banku do

ustalania kursu waluty nie doznaje żadnych umownych ograniczeń w postaci skonkretyzowanych, obiektywnych kryteriów zmian stosowanych kursów walutowych. Bank swobodnie ustalał, według tylko sobie znanych zasad, kursy walut, mając nieograniczone prawo kształtowania raty. Jest to równoznaczne z prawem dowolnego kształtowania wysokości świadczeń głównych (wysokości raty i całej należności) w czasie trwania stosunku prawnego. Tym samym nie można mówić o jednoznacznym określeniu głównego świadczenia. Umowa powoduje swoistą nierówność informacyjną stron. Powodowie jako konsumenci, na podstawie treści umowy, w chwili jej zawarcia, nie byli w stanie oszacować całości kwoty, którą będą musieli spłacić w przyszłości, a o poziomie zadłużenia ratalnego [wysokości raty], dowiadawali się dopiero po potrąceniu raty, kwocie kredytu w CHF i jego równowartości w PLN oraz następnie w związku z podjęciem odpowiedniej sumy kolejnych rat z rachunku [§2 pkt 3 umowy]. Jest to nie do zaakceptowania, w tym zakresie umowa kształtuje prawa i obowiązki powoda w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco narusza ich interesy w rozumieniu art. 385⁽¹⁾k.c. Dodatkowym naruszeniem dobrych obyczajów i rażącym naruszeniem usprawiedliwionych interesów powodów jako konsumentów jest zastrzeżenie dwóch różnych kursów wymiany: kursu kupna dla przeliczenia wypłaconego przez bank kredytu, zaś kursu sprzedaży dla obliczania rat spłacanego kredytu. Powoduje to nieuzasadnione korzyści kosztem konsumentów i narusza równorzędność stron umowy przez nierównomierne rozłożenie uprawnień i obowiązków między partnerami stosunku obligacyjnego. Należy wskazać również, że nie jest wystarczające określenie w załączniku do umowy że „ w przypadku kredytów walutowych kredytobiorca ponosi ryzyko kursowe, co oznacza, że zarówno rata kredytu jak i wysokość zadłużenia przeliczana na PLN podlega ciągłym wahaniom w zależności od aktualnego kursu waluty. Rzeczywiste koszty obsługi długu mogą okazać się znacząco wyższe od wcześniej założonych” oraz zachęcenie do zapoznania się z aktualnymi prognozami dotyczącymi kursu waluty sporządzanymi przez analityków i historycznymi danymi na temat zmian kursów [informacja dla wnioskodawców ubiegających się o kredyt mieszkaniowy k-18]. Bank naruszył obowiązek rzetelnego poinformowania konsumentów. Powinien przedstawić pełną informację umożliwiającą podjęcie racjonalnej decyzji o długofalowych skutkach, w tym przedstawić wahania kursów wymiany i ryzyko związane z zaciągnięciem kredytu w walucie obcej, klarownie wyjaśnić, jak na wysokość raty kredytu wpłynęłaby silna deprecjacja kursu waluty krajowej, a także wyjaśnić, że ryzyko kursowe z ekonomicznego punktu widzenia może okazać się trudne do udźwignięcia w przypadku dewaluacji waluty, co nie miało miejsca. Powodowie nie mieli realnej możliwości oddziaływania na treść postanowień umownych, nie zostały indywidualnie uzgodnione, podpisali umowę przygotowaną zgodnie z wzorcem banku, a pracownik bankowy zapewniał o atrakcyjności kredytu. Stanowisko, że przyjęcie przez konsumenta propozycji banku, wnioskowanie o kredyt w CHF poprzez zaznaczenie we wniosku kredytowym odpowiedniej rubryki przy możliwości wyboru innej waluty, oznacza rezygnację z pertraktacji i akceptację umowy, a jej podpisanie jest równoznaczne z indywidualnym uzgodnieniem postanowień umownych, nie zasługuje na uwzględnienie. Art. 385⁽¹⁾ § 3 k.c. stanowi, że niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta. Przez rzeczywisty wpływ należy rozumieć realną możliwość oddziaływania na treść postanowień umownych. Okoliczność, iż konsument znał treść danego postanowienia i nawet rozumiał je, nie może przesądzać o tym, że zostało ono indywidualnie uzgodnione. Uzgodnionymi indywidualnie są tylko takie klauzule umowne, na których treść istotnie mógł on w praktyce oddziaływać. W niniejszej sprawie powodowie nie mieli realnego wpływu na ewentualną zmianę klauzul proponowanych przez przedsiębiorcę, nawet nie zdawali sobie z tego sprawy. Przyjęli propozycję banku jako najkorzystniejszą, podpisali przygotowaną umowę. O braku indywidualnych negocjacji postanowień umownych świadczy również, że klauzule indeksacyjne zostały zawarte również w regulaminie, a więc dokumencie, który nie podlega indywidualnym uzgodnieniom, a ponadto może być w każdej chwili zmieniony przez pozwanego. Również argumentacja pozwanego odwołująca się do faktycznego stosowania kursów nieodbiegających od rynkowych nie ma znaczenia dla oceny abuzywności postanowień umownych. Ocena abuzywności postanowień umownych jest niezależna od sposobu wykonywania umowy.

Powyższe okoliczności powodują, że umowa stron nie wiąże. Skutek nieważności nie został również zniwelowany przez nowelę art. 69 Pr. bank wprowadzająca z dniem 26 sierpnia 2011 roku regulację wyrażoną w ust. 2 pkt 4a tej ustawy. Ustawa weszła w życie po zawarciu umowy. Powodowie poinformowani przez Sąd na rozprawie w dniu 3.11.2021r. o obowiązkach i możliwych negatywnych dla nich konsekwencjach związanych z ustaleniem nieważności

umowy oświadczyli, że nie chcą jej utrzymania w mocy. Skoro nie doszło do skutecznego zawarcia umowy z uwagi na naruszenie normy art. 385¹ §1kc żądanie ustalenia nieważności umowy jest uzasadnione.

Zgodnie z art. 189kpc powód może żądać ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa gdy ma w tym interes prawny. Interes prawny w ustaleniu występuje tylko wówczas gdy istnieje obiektywna potrzeba ochrony prawnej. Zgodnie z powszechnie przyjętym w doktrynie i orzecznictwie poglądem, interes prawny nie istnieje, gdy możliwe jest wytoczenie powództwa dalej idącego w swych skutkach. W niniejszej sprawie powodowie mają interes prawny w żądaniu ustalenia. Umowa została zawarta na 20 lat, okres ten nie upłynął. Żądanie ustalenia jej nieważności, niezależnie od żądania zapłaty tytułem wzbogacenia, gwarantuje pewność swojej sytuacji prawnej na przyszłość. Samo żądanie zapłaty nie gwarantowałoby takiej pewności prawnej. Do rozliczeń stron zastosowanie znajdują przepisy art. 405-411k.c. regulujące bezpodstawne wzbogacenie. Zgodnie z art. 405kc kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe zwrotu jej wartości. Obowiązkiem stron umowy kredytu jest wzajemne zwrócenie świadczeń. Roszczenia stron mają charakter odrębny (niezależny), co oznacza, że nie ulegają automatycznie wzajemnej kompensacji i konsument może żądać zwrotu w całości spłaconych rat kredytu niezależnie od tego, czy i w jakim zakresie jest dłużnikiem banku z tytułu zwrotu nienależnie otrzymanej kwoty kredytu. [uchwała SN z 7.05.2021 IIICZP 6/21]. Powodowie domagał się zasądzenia kwoty 42.207,22zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od złożenia pozwu. Żądanie zapłaty obejmuje część świadczeń uiszczonych przez powodów przed wytoczeniem procesu i jest uzasadnione. Zgłoszony przez pozwanego zarzut przedawnienia jest bezzasadny. W świetle art. 120 §1 kc bieg terminu przedawnienia rozpoczyna się od dnia w którym roszczenie stało się wymagalne lub gdy wymagalność roszczenia zależy od podjęcia określonej czynności przez uprawnionego, bieg terminu rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stałoby się wymagalne, gdyby uprawniony podjął czynność w najwcześniejszym możliwym terminie. Możliwość taką otworzyły orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości. Pierwszymi były wyroki z 30.04.2014r C-26/13, z 20.09.2017 r. C-186/16, z 20.09.2018r. C-51/17; z 14 marca 2019 r. C-118/17 oraz z 3.10 2019 r. C-260/18. Dla kredytobiorcy obecnie jest to termin 6 letni [art. 120§kc w zw. z art. 5 ust 1 ustawy z dnia 13.04.2018 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw] , okres ten należy liczyć od 21.09.2017r. [wyrok Trybunału Sprawiedliwości 20 września 2017 r. C-186/16 jednoznacznie określający sytuację prawną konsumenta]. Wniosek o zawiązanie do próby ugodowej złożyli 21.10.2018r. tym samym termin przedawnienia został przerwany.

Na zasadzie art. 235² §1 pkt 2kpc pominięto wniosek pozwanego o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu bankowości i finansów. Wniosek ten jest bezzasadny wobec ustalenia nieważności umowy w świetle art. 385¹ §1kc

W związku z powyższym na mocy art. 189kpc w pkt 1 ustalono, umowa o kredyt hipoteczny nr (...) (...) z dnia 30.06.2005r, zawarta pomiędzy stronami - jest nieważna, w pkt 2 na zasadzie art. 405kc uwzględniono żądanie zapłaty w zakresie żądania głównego. O odsetkach orzeczono na zasadzie art. 481kc, zasądzono je od dnia wyrokowania. Całkowita bezskuteczność umowy kredytu staje się trwała (definitywna) wtedy, gdy należycie poinformowany o niedozwolonym charakterze postanowienia (bez którego umowa nie może wiązać) i jego konsekwencjach konsument nie wyraził świadomej i wolnej zgody na postanowienie, a jeżeli utrzymanie umowy jest możliwe po jej uzupełnieniu - sprzeciwił się temu uzupełnieniu [uchwała SN z 7.05.2021 IIICZP 6/21]. W pkt 3 powództwo oddalono w pozostałym zakresie co do odsetek jako bezzasadne, w pkt4 na zasadzie art. 98 kpc zasądzono koszty postępowania opłatę od pozwu i wynagrodzenie pełnomocnika wg minimalnej stawki